

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ НА ВИРОБНИЧОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуто стан організації управлінського обліку доходів, поняття управління доходами, обґрунтовано доцільність та запропоновано основні напрями його подальшого розвитку на виробничих підприємствах, досліджено проблеми у сфері аналізу та прогнозування доходів і зроблено висновки щодо важливості управління доходами для менеджменту підприємства.

Аннотация. Рассмотрены состояние организации управленческого учета доходов, понятие управления доходами, обоснована целесообразность и предложены основные направления его дальнейшего развития на производственных предприятиях, исследованы проблемы в сфере анализа и прогнозирования доходов, сделаны выводы о важности управления доходами для менеджмента предприятия.

Annotation. The article discusses the state of management accounting, the concept of revenue management, proves the expediency and provides the main directions of further development of manufacturing enterprises, analyzes the main methods of managing revenue and the problems in the field of revenue analysis and forecasting, gives the conclusions on the importance of revenue management for enterprise management.

Ключові слова: управлінський облік, облік доходів, облік за центрами відповідальності, бюджет доходів, бюджетування, планування, дохід.

Управлінський облік – це сукупність методів та процедур, які забезпечують підготовку й надання інформації для планування, контролю і прийняття рішень на різних рівнях управління підприємством. Управлінський облік ведеться для задоволення потреб в інформації керівництва всього підприємства та його структурних підрозділів [1].

Основними завданнями організації обліку доходів діяльності підприємства є забезпечення правильного визначення та достовірної оцінки його доходів, а також правильного й повного документального оформлення і своєчасного відображення в реєстрах обліку доходів та результатів діяльності.

Категорії доходів в управлінському обліку на сьогоднішній день не можна вважати остаточно визначеними. На даний момент теорія управлінського обліку повністю зосереджена на витратах підприємства, методиках калькуляції і визначення собівартості [2]. Проблеми, пов'язані з управлінням доходами, залишаються поза увагою. Доходи ж є основною складовою діяльності будь-якої компанії.

Головна мета функціонування будь-якого підприємства – це отримання прибутку. Ця мета не може бути реалізована без отримання достатнього рівня доходів. Саме тому така категорія, як дохід, вимагає обліку, контролю й управління, а отже, повинна бути об'єктом управлінського обліку.

Постає проблема розбіжностей, що існують між податковим та бухгалтерським обліками доходів. Цей недолік призводить до виникнення подвійного обліку доходів і потребує якнайшвидшого усунення шляхом удосконалення чинного законодавства України з цих питань.

Усе зазначене обумовлює актуальність питання організації управління доходами підприємства.

Дослідженням даної теми займалися відомі автори такі, як: Добровський В. М. [3], Голов С. Ф. [3], Нападівська Л. В. [4]. У даний час традиційні системи управлінського обліку, що не виходять за рамки системи обліку витрат, зазнають критики. На зміну їм у наукових працях багатьох авторів було визначено, що об'єктом управлінського обліку є рух грошових потоків, дебіторської і кредиторської заборгованостей, зміни в чистих активах і власності. У цих умовах необхідне продовження досліджень з проблемних питань організації управлінського обліку доходів на виробничому підприємстві.

Метою даної статті є дослідження стану організації управлінського обліку доходів та напрямів його подальшого розвитку на виробничих підприємствах. Об'єктом дослідження виступає процес управління діяльністю підприємства. Предмет дослідження – теоретичні принципи і методичні підходи до управління доходами на підприємстві.

Управлінський облік – це складова частина інформаційної системи підприємства [4]. Ефективність управління виробничою діяльністю забезпечується інформацією про діяльність структурних підрозділів, служб та відділів підприємства. Цю інформацію управлінський облік формує для керівників різних рівнів управління всередині підприємства з метою прийняття ними правильних управлінських рішень. Доходи – це ключова економічна категорія, без якої неможливе формування прибутку підприємств [5]. Облік доходів регулюється нормативно-правовими актами бухгалтерського та податкового обліку, які по-різному тлумачать цю категорію, а тому в практичній діяльності бухгалтерських служб підприємств часто виникають проблеми стосовно їх визначення, класифікації та відображення на бухгалтерських рахунках [6].

Національними П(С)БО законодавчо закріплено принципово нову сутність доходів та витрат, що втілює в собі збільшення чи зменшення зиску від діяльності підприємства через зміну активів і зобов'язань, а отже, вплив на

власний капітал підприємства. Однак чинними нормативними документами не врегульовано співвідношення термінів "виручка" та "дохід" [7].

Загальноприйнятий розрахунок прибутку (збитку) через перевищення доходів над фактично понесеними витратами, навпаки, не враховує неявних (внутрішніх) витрат, які є обов'язковою складовою при визначенні економічного прибутку, що звужує можливості контролю ефективності використання наявних ресурсів підприємства.

Для побудови ефективного управління бізнес-процесами в управлінському обліку доцільно класифікувати систематичні доходи за сегментами їхнього утворення. Диференціація управлінського обліку доходів може здійснюватися шляхом їх відображення за центрами відповідальності та отримання. Побудова правильної ієрархії в системі управління дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємства і його прибутковість. Відмінною рисою управлінського обліку є використання методів бюджетування витрат і результатів виробничо-господарської діяльності. Бюджетування – це процес планування майбутніх операцій підприємства й оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів [2].

Бюджет доходів – це підсумок багатьох управлінських рішень, які стосуються майбутнього підприємства [8]. Бюджети відіграють суттєву роль у діяльності підприємства. Бюджетний процес на підприємствах, зазвичай, включає такі етапи: 1) планування діяльності підприємства в цілому і по його підрозділах; 2) розробка проекту бюджету; 3) розгляд варіантів плану та внесення коректив; 4) остаточне планування та облік умов, які змінюються [2].

Бюджетування доходів підприємства – це невід'ємна частина як короткострокового, так і довгострокового планування. У будь-якому випадку виділяються такі стратегічні аспекти, як ресурси підприємства, поведінка конкурентів, поточний та прогнозний ринковий попити [9].

Як базу для оцінки фактичних результатів краще брати бюджетні, а не звітні дані про доходи минулих періодів. Крім того, користь від порівняння з минулими періодами може бути знижена через зміни в технології, персоналі, зміні продукції та загальних економічних умов. Генеральний бюджет підприємства становить план-прогноз обсягу і результатів діяльності підприємства в цілому, розробляється як самостійний документ або є узагальненням локальних бюджетів центрів відповідальності.

Прогнозування – це оцінка, передбачення, що стане або не стане бюджетом реалізації [4]. Прогноз перетворюється в бюджет у тому випадку, якщо управління допускає його як реальність. Прогноз часто веде до узгодження управлінських планів так, що остаточний бюджет реалізації суттєво відрізняється від початкового прогнозу. При складанні бюджету підприємства основна увага приділяється його видатковій частині, а дохідна частина недостатньо деталізується і найчастіше не обґрунтовується. Правильний вибір методів прогнозування доходів компанії та облік усіх суттєвих факторів, що впливають на значення прогнозу, дозволяють зробити його більш точним.

Керівництво підприємства розробляє організаційну структуру і визначає відповідальність підрозділів та осіб, що відповідають за їхню роботу. Організаційна структура становить піраміду, де менеджери звітують перед вищим керівництвом. Кожен менеджер закріплений за центром відповідальності (responsibility center) і підзвітний за визначену ділянку робіт. Облік відповідальності (responsibility accounting) – це система, що вимірює (оцінює) плани і дії за кожним центром відповідальності. Центр доходів (revenue center) відповідальний не тільки за виручку від реалізації товарів, робіт, послуг, але й за надходження інших доходів на підприємстві [10]. Бюджетування доходів і поєднання з обліком за центрами відповідальності допомагає менеджерам, особливо якщо налагоджено зворотний зв'язок.

Отже, управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме забезпечує підприємство ключовою інформацією.

На основі сказаного можна визначити такі умови побудови системи обліку для управління доходами на підприємстві:

- Комплексний характер формування управлінських рішень. Управління доходами повинно розглядатися як інтегрована система дій, що забезпечує прийняття взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких здійснює свій внесок у результативність формування і використання доходів.

- Орієнтація системи управління доходами на стратегічний розвиток підприємства передбачає широке використання в управлінському обліку прогнозової інформації, необхідність виявлення та аналізу відхилень від прогнозних величин.

- Доходи та їх визначення в бухгалтерському та податковому обліку суттєво відрізняються. Тому необхідне вдосконалення чинного законодавства з цього питання.

- Розроблена система обліку повинна бути спрямована на полегшення отримання інформації, а також здійснення управлінської роботи.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Джай К. Шим. Организация управленческого учета / Джай К. Шим, Джойл Г. Сигел. – М. : Вершина, 2008. – 368 с. 2. Добровський В. М. Управлінський облік / В. М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова. – К. : КНЕУ, 2010. – 235 с. 3. Добровський В. М. Управлінський облік : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / В. М. Добровський. – К. : КНЕУ, 2009. – 335 с. 4. Нападівська Л. В. Управлінський облік / Л. В. Нападівська. – К. : Книга, 2004. – 544 с. 5. Івашкевич В. Б. Бухгалтерський управленческий учет : учебник для вузов / В. Б. Івашкевич. – М. : Экономистъ, 2007. – 618 с. 6. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посібн. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с. 7. Греськів Т. С. Бухгалтерський і податковий облік доходів / Т. С. Греськів. – К. : КНЕУ, 2011. – 458 с. 8. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник / С. Ф. Голов. – К. : Книга, 2003. – 704 с. 9. Білоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – 490 с. 10. Керимов В. Э. Управленческий учет : учебник / В. Э. Керимов. – М. : ИЦ "Маркетинг", 2009. – 268 с.